

Glossary in Dutch

(translation: Anne van Wijk & Tine Béneker)

Capabilities Approach **Een bekwaamheden/Vermogens aanpak**

De capabilities approach is afgeleid van de theorie van Amartya Sen en Martha Nussbaum, die het menselijk welzijn centraal stelt (human welfare economics). Deze theorie stelt dat de ontwikkeling die mensen doormaken een proces is dat persoonlijke autonomie en vrijheid mogelijk maakt, zowel in denken als in handelen.

Als we dit toepassen op onderwijs, dan gaat de theorie over de vermogens van mensen om in vrijheid te kunnen 'zijn' en 'doen'. Op basaal niveau betekent dit in staat zijn om te kunnen lezen en schrijven.

Onderzoekers gebruiken de capabilities approach om te laten zien hoe de potentie van mensen verloren gaat wanneer bijvoorbeeld vrouwen en meisjes de toegang tot basisonderwijs wordt ontzegd.

GeoCapabilities **GeoCapabilities**

Bij de ontwikkeling van de potentie van mensen hoort ook het in staat zijn om te denken en redeneren op specialistische manieren, met geografische kennis en ideeën. GeoCapabilities verheldert de rol die geografische kennis en geografisch denken speelt in de ontwikkeling van een geschoold persoon. Dit is iemand met het vermogen om de wereld te bezien vanuit het perspectief van een discipline. Geografische kennis helpt ons om de wereld te begrijpen en gaat verder dan onze dagelijkse ervaring in die wereld.

Hiermee onderscheiden deze vermogens zich van algemene competenties en overdraagbare vaardigheden, zoals samenwerken, communiceren en plannen.

We beogen net zo min als Amartya Sen een lijst met 'capabilities' of vermogens te identificeren om die vervolgens te meten en te beoordelen. Geografisch denken (of natuurwetenschappelijk, historisch of kunstzinnig) kan niet worden gereduceerd tot een aftekenlijst.

Door geografische ideeën en perspectieven te gebruiken, kunnen we de wereld op nieuwe manieren te bekijken. Dit geeft specifieke krachtige inzichten. En het draagt bij aan de ontwikkeling van de vermogens van mensen omdat het een scherpere kritischere reflectie mogelijk maakt op de keuzes en besluiten die het leven sturen.

Curriculum Making **Een curriculum ontwerpen**

Een belangrijk kenmerk van een curriculum (hier: het ontwerp door docenten op de termijn van een onderwijsperiode of een jaarlaag op hun school) is de formulering van (hogere) doelen op langere termijn. Dit in tegenstelling tot lesplannen die worden vormgegeven aan de hand van concrete leerdoelen en lesactiviteiten op korte termijn. Curriculum ontwerp is dan ook strategischer dan

lesplanning. Zo houdt een docent curriculumdoelen zoals geografisch leren denken in het achterhoofd tijdens het ontwerpen van een lessenreeks.

Het ontwerpen van een curriculum is een kunst op zich. De docent moet balanceren tussen verschillende met elkaar concurrerende prioriteiten: de behoeften en interesses van leerlingen; het doel en de specifieke karakteristieken van het schoolvak; algemene onderwijsdoelstellingen; bredere sociale doelen van de school, zoals een gezonde levensstijl en burgerschapsvorming.

Het ontwerpen van een curriculum (curriculum making) past binnen de Angelsaksische traditie van curriculum studies. Het GeoCapabilities project erkent dat dit vergelijkbaar is met de vakdidactiek in de Scandinavische, Duitse en Nederlandse traditie.

Curriculum Leadership **Curriculair leiderschap**

Curriculair leiderschap is verbonden met het ontwerpen van een curriculum. Docenten vertonen curriculum leiderschap wanneer ze betrokken zijn bij het denken over het curriculum. De praktische uitkomst van curriculum leiderschap is het daadwerkelijk ontwerpen van een curriculum.

Binnen GeoCapabilities hebben docenten de verantwoordelijkheid om curriculum leiderschap te vertonen. Het is nauwelijks voor te stellen dat de ontwikkeling van krachtige vakmatige kennis (powerful disciplinary knowledge) bij kinderen en jonge mensen mogelijk is zonder curriculum leiderschap.

Curriculum Advocacy **Curriculum Advocacy**

Advocacy betekent: het publiekelijk steunen van een bepaalde koers of beleid – en het doen van aanbevelingen om deze koers of dit beleid te kunnen uitvoeren.

Docenten die curriculum leiderschap vertonen zullen hun ideeën en keuzes moeten verantwoorden aan collega's, schoolleiders, ouders en leerlingen. Op deze wijze steunen en promoten ze het curriculum. De krachtigste vorm van curriculum advocacy is waarschijnlijk de uitvoering ervan in de onderwijspraktijk.

Curriculum Artefact **Een curriculum artifact**

Een belangrijk onderdeel van 'curriculum leiderschap' is het in staat zijn om curriculum artefacten te herkennen en te maken. Een curriculum artefact is onderwijsmateriaal van speciale waarde.

Het is een filmpje, gedicht, tekst, afbeelding, diagram, kaart, grafiek (of..?) geselecteerd wegens de rijkdom aan informatie en om de reactie die het bij leerlingen kan losmaken.

Vaak is een curriculum artefact maar een onderdeel van een totale lessenserie. Maar het is een sleutelonderdeel. Een curriculum artefact is altijd geconstrueerd en er is een deskundige en vaardige docent nodig om de kracht van een artefact in te schatten en om het volledig te kunnen benutten.

Powerful Disciplinary Knowledge (PDK) **Krachtige vakmatige kennis**

Dit is kennis, vaak abstract en theoretisch, die een persoon in staat stelt om de wereld te interpreteren en begrijpen. Deze kennis is afgeleid van ideeën en concepten uit academische disciplines. Vakdocenten, zoals aardrijkskundedocenten, leren leerlingen geografische kennis te gebruiken om de toekomst te bestuderen en om alternatieve toekomsten te kunnen verbeelden. Omdat deze kennis gespecialiseerd, conceptueel en vaak omstreden van aard is, zijn kundige docenten nodig. Het is onwaarschijnlijk dat jongeren deze kennis kunnen verwerven in een informele setting aan de hand van eigen alledaagse ervaringen.

Vignette **Een vignet (met PDK)**

Een vignet is een voorbeeld van krachtige vakmatige kennis in de context van een aardrijkskundeles. De aardrijkskundeles is beschreven en geanalyseerd met behulp van deze vragen:

‘Waar is de PDK (krachtige vakmatige kennis)’?

‘Hoe vindt de kennisontwikkeling plaats’?

Het brede scala aan vignetten dat beschikbaar is op de GeoCapabilities trainingswebsite laat docenten de waarde zien van de identificatie van krachtige geografische kennis. Dit helpt bij het interpreteren en begrijpen van verschillende onderwerpen en thema's in het schoolvak.

Subject Didactics **Vakdidactiek**

Binnen de vakdidactiek houdt men zich bezig met het onderwijzen, bestuderen en leren van specifieke schoolvakken. Didactiek binnen aardrijkskundeonderwijs is dus gericht op het onderwijzen, bestuderen en leren van aardrijkskunde. De termen ‘didactiek’ en ‘vakdidactiek’ zijn afgeleid van Duitse literatuur en zijn veelgebruikt in Scandinavische landen, maar ook in Nederland.

Vakdidactiek is een manier om kernachtige ideeën binnen de academische discipline te verbinden met de bredere onderwijsdoelen. Didactiek binnen het aardrijkskundeonderwijs verbindt dus geografie als discipline met onderwijskunde en pedagogiek. De nadruk ligt op het begrijpen van de geografie met haar specifieke kenmerken en vervolgens op het ‘vertalen’ hiervan naar de praktijk van het lesgeven in aardrijkskunde.

Thinking Geographically **Geografisch denken**

Geografisch denken betekent de aarde zien als ‘studieobject’ in plaats van simpelweg een ‘plek van ervaringen’. Geografisch denken helpt ons om de wereld te onderzoeken door systematisch gebruik te maken van onderscheidende en structurerende concepten zoals plaats (place), ruimte (space) en omgeving. De relaties tussen de sociale en fysische fenomenen (substantive concepts) worden op verschillende schaalniveaus van lokaal tot mondiaal onderzocht. Geografisch denken

bestaat uit de combinatie van diepgaande beschrijvende 'wereldkennis' en relationeel (toegepast) denken.

Three Futures **Drie toekomstscenario's**

De scenario's (Scenario F1, Scenario F2 en Scenario F3) zijn een heuristisch hulpmiddel om een onderscheid te maken in drie verschillende toekomsten van een curriculum.

De drie scenario's zijn in zeker zin ook 'karikaturen'. Maar zoals de meeste karikaturen, bevatten ze een kern van waarheid:

Scenario F1 is een curriculum dat bestaat uit 'gegeven' kennis die statisch en onomstreden is. Docenten leveren 'feiten'.

Scenario F2 is min of meer een antwoord op de tekortkomingen van kennisoverdracht. Vakken staan minder centraal, algemene vaardigheden krijgen meer prioriteit en het 'leren leren' wordt het overkoepelende doel.

Scenario F3 herstelt de verantwoordelijkheid van de docent (die meer doet dan het faciliteren van leren alleen). Maar in tegenstelling tot Scenario F1 is kennis omstreden, dynamisch en onderwerp van discussie. Leerlingen worden uitgedaagd om na te denken hoe je tot 'betere' kennis kunt komen.

GeoCapabilities zet zich in voor een curriculum binnen Scenario F3, ondersteund door krachtige disciplinaire kennis. Dit is een curriculum met betrokkenheid.